

חוק הפסולת האלקטרונית – יוצאים לדרך

לב רוזנשטיין

בית הספר ללימודי הסביבה ע"ש
פורטר, אוניברסיטת תל אביב

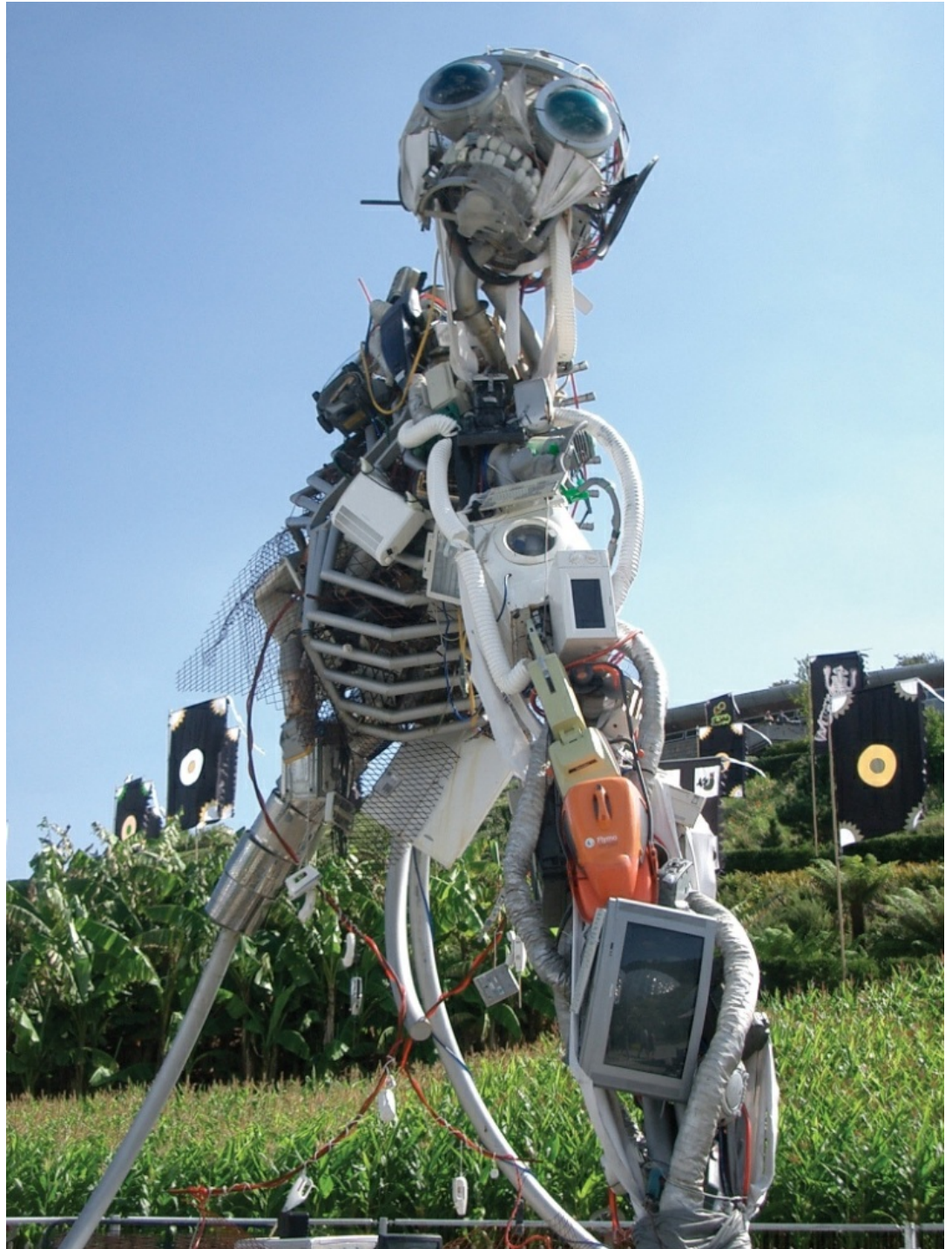
3 באוגוסט, 2014

גיליון קיץ 2014 / כרך 5(2)

[בקצרה](#)

ציטוט מומלץ

רוזנשטיין ל. 2014. חוק הפסולת
האלקטרונית – יוצאים לדרך.
אקולוגיה וסביבה 5(2): 146–148.

WEEE Man – פסל שנבנה מ-3.3 טונות של פסולת אלקטרונית. כמות זו היא הכמות הממוצעת של פסולת האלקטרונית
שמייצר אדם (בריטי) במהלך חייו | צילום: Jon Joll

סביר שהדילמה הבאה מוכרת לכם: הגיע הזמן להיפטר ממכשיר אלקטרוני ישן שעבר זמנו, וכבר שנה שהוא מעלה אבק בבית, אבל לא נראה הגיוני לזרוק אותו לאשפה עם יתר הפסולת הביתית. מה עושים? לרוב פותרים את הדילמה בפשרה – מניחים אותו ברחוב לצד הפח, וכך נפטרים מהמכשיר, והמצפון נשאר נקי. בקרוב, הנחת מכשירי חשמל ואלקטרוניקה לצד הפח או בתוכו יהיו אסורות על פי החוק.

לפני כחצי שנה (ב-1 במרץ 2014) נכנס לתוקף החוק לטיפול סביבתי בצידוד חשמלי ואלקטרוני ובסוללות (התשע"ב-2012). החוק, המוכר יותר בשם **‘חוק הפסולת האלקטרונית’**, אושר בכנסת ביולי 2012, ושואף להסדיר בפעם הראשונה בישראל את נושא האיסוף והטיפול בפסולת אלקטרונית. מטרתו הרשמית של החוק היא: “לעודד שימוש חוזר בצידוד חשמלי ואלקטרוני, לצמצם את כמות הפסולת הנוצרת מצידוד אלקטרוני ולמנוע את הטמנתה, ולהקטין את ההשפעות הסביבתיות והבריאותיות השליליות של צידוד חשמלי ואלקטרוני ושל סוללות ומצברים”.

בבסיס החוק החדש עומד **עקרון אחריות היצרן המורחבת**, המשיית את האחריות הכלכלית לטיפול נאות במכשירים המוכנסים לשוק, על אותם גורמים המייצרים אותם ומכניסים אותם פיזית לשוק. זהו אותו עיקרון העומד בבסיס ההנחיה המחייבת האירופית בנושא ⁽¹⁾ (WEEE Directive) שהחקיקה הישראלית נשענת עליו. מעבר ליתרונות המידיים של הגברת המחזור ומניעת ההטמנה, עיקרון זה מכונן לכך שהפחתה בעלויות הטיפול במכשירים בסוף השימוש בהם תשמש תמריץ ליצרנים לייצר מוצרים המכילים חומרים ידידותיים יותר לסביבה, וקלים יותר לפירוק ולמחזור.

לחוק החדש חשיבות לכלל הציבור בישראל, אך הגורמים העיקריים המעורבים ביישומם הם היצרנים והיבואנים של הצידוד הנכלל בחוק, המשווקים של אותו הצידוד והרשויות המקומיות. שלושת הגורמים הללו מחויבים להתקשר עם גוף יישום מוכר, שיבצע בפועל את דרישות החוק. החוק מגדיר דרישות שונות לכל גורם, ומציב קנסות גבוהים כעונש על אי-קיום הדרישות. נכון לספטמבר 2014 אישר המשרד להגנת הסביבה שתי חברות ראשונות שיתפקדו כגוף יישום מוכר (מ.א.י. – תאגיד למחזור אלקטרוניקה לישראל בע"מ, אקומיוניטי – תאגיד חברתי למחזור פסולת אלקטרונית בע"מ). שמונה בקשות נוספות עודן בבדיקה.

דרישות החוק מהיצרנים ומהיבואנים

1. לעמוד ביעדי מחזור שמחושבים מתוך סך משקל הצידוד שהכניסו לשוק באותה שנה. יעדי המחזור לצידוד אלקטרוני וחשמלי עולים בהדרגה מ-15% בשנת 2014 ועד היעד הסופי של 50% בשנת 2021. יעד המחזור לסוללות ולמצברים הוא 25%-35% עד שנת 2019 בהתאם לסוג הסוללה. משנת 2021 יחול איסור גורף על הטמנת פסולת שמקורה בצידוד אלקטרוני וחשמלי ובסוללות.
2. התקשרות עם גוף יישום מוכר לצורך עמידה ביעדים אלה ומימון פעילותו, בין השאר על פי חלקם היחסי בסך הצידוד שייצרו או ייבאו כל המתקשרים עם אותו גוף מוכר.
3. חובת דיווח למשרד להגנת הסביבה על אודות המכשירים שמכרו, המכשירים שאספו, המכשירים שנעשה בהם שימוש חוזר וכדומה.
4. כתיבת הוראות לטיפול סביבתי עבור כל דגם מכשיר שמוצר או מיוצר, הכוללות את פירוט החומרים הנמצאים במכשיר, לרבות חומרים מסוכנים, והנחיות להכנה לשימוש חוזר ולמחזור.

דרישות החוק מהמשווקים

1. לאפשר לקונה למסור להם במעמד המכירה פריט צידוד אלקטרוני או חשמלי מסוג דומה לפריט הנרכש, בכמות או במשקל דומים, ללא תלות בשם היצרן וללא תשלום. כמו כן, לנהל רישום מלא של כל הפסולת שהתקבלה אצלם.
2. להציג במקום הנראה לעין בבית העסק את אפשרות ההחזרה של פסולת צידוד אלקטרוני וחשמלי.
3. לאחסן את הצידוד המוחזר, ולהתקשר עם גוף יישום מוכר לצורך איסוף הצידוד וטיפול בו.

דרישות החוק מהרשויות המקומיות

1. לאסוף פסולת אלקטרונית בנפרד מיתר הפסולת העירונית, וזאת על-ידי הקמה ותפעול של מוקדים או מרכזים לאיסוף ועל-ידי איסוף מכשירי חשמל גדולים שהוצאו מהבתים.
2. להתקשר עם גוף יישום מוכר לצורך המשך הטיפול בצידוד הנאסף.
3. לבצע הסברה לציבור על אודות מיקום מוקדי האיסוף ומתן השירות ללא תשלום.

דרישות החוק מגוף היישום המוכר

1. לקיים בפועל את חובות היצרנים והיבואנים – דרך פינוי הפסולת מכל רשות מקומית ומכל משווק שהתקשר עמו, תוך מימון עלויות האחסון, האיסוף וההפרדה של הפסולת.
2. לקיים פעולות הסברה לציבור הכללי בנושאים הבאים: החובה להפריד פסולת אלקטרונית מיתר הפסולת; אפשרויות ההשלכה הקיימות; החשיבות והתועלת שבמחזור; ההשפעות הסביבתיות והבריאותיות של החומרים המסוכנים המצויים בפסולת האלקטרונית.

זרם הפסולת האלקטרונית הוא זרם מגוון ביותר. הוא מכיל מכשירים ששווי החומרים המצויים בהם גבוה מעלות מחזורם, אך גם מכשירים שהעלות של האיסוף והטיפול הסביבתי בהם עולה באופן ניכר על שוויים בשוק המשני ועל שווי החומרים שהם מכילים. בישראל מתנהל כיום סחר בלתי מבוקר בפסולת אלקטרונית, שכפועל יוצא ממנו מכשירים נטולי ערך כלכלי אינם נאספים, ומגיעים להטמנה. לחלופין, פסולת זו מגיעה לפירוק ולטיפול שמתבצעים בארץ ובחו"ל, בצורה שאינה מפוקחת וללא הקפדה על מניעת פגיעה בסביבה.

על אף רמת הפירוט הגבוהה בנוסח החוק, קיימות מספר דרכים ליישם את דרישותיו השונות. דרכי היישום שייבחרו – צורות איסוף ושינוע הפסולת, אופן השימוש החוזר וכדומה – עשויות להשפיע על היעילות הסביבתית והכלכלית של יישום החוק. כדי למזער השפעות שליליות של החומרים הרעילים ולהביא להשבה מרבית של חומרים בעלי ערך מהפסולת יש צורך לבסס את מדיניות המחזור על ניתוחים כמותיים ואיכותיים מעמיקים. כמו כן, ישנו צורך בשיתוף פעולה נרחב בין כלל המגזרים – התעשייה, המגזר הפרטי, הממשל והאקדמיה. חקיקת החוק היא צעד משמעותי, אך זהו רק הצעד הראשון במהלך הארוך להסדרת נושא הטיפול בפסולת האלקטרונית בישראל. המבחן האמתי של החוק יהיה אופן יישומו.

מקורות

1. The European Parliament and the European Council. 2012. Directive 2012/19/EU on Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE)